Framtidsutskottet

Statsrådets redogörelse om politiken för geografisk information

Till jord- och skogsbruksutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om politiken för geografisk information (SRR 2/2018 rd): Ärendet har remitterats till framtidsutskottet för utlåtande till jord- och skogsbruksutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- expert på geodata Mari Laakso, jord- och skogsbruksministeriet
- överinspektör Olli Lehtilä, kommunikationsministeriet
- undervisningsråd Juha Haataja, undervisnings- och kulturministeriet
- konsultativ tjänsteman Aulikki Pakanen, försvarsministeriet
- ledande expert Ari-Pekka Dag, inrikesministeriet
- räddningsöverinspektör Rami Ruuska, inrikesministeriet
- expert Heli Ponto, arbets- och näringsministeriet
- direktör för informationsteknikavdelningen Rauno Kuusisto, Försvarsmaktens forskningsanstalt
- direktör för informationstjänsterna Pekka Kahri, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- forskarprofessor Harri Kaartinen, Lantmäteriverket
- chef för informationstjänsten Antti Vasanen, Egentliga Finlands förbund
- professor Sirkka Heinonen, Centret för framtidsforskning, Åbo universitet
- verksamhetsledare Juha Saarentaus, Finnish Location Information Cluster.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- inrikesministeriet, gränsbevakningsavdelningen
- biträdande professor Minna Ruckenstein, Konsumentforskningscentralen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Redogörelsen om politiken för geografisk information innehåller definitioner på geografisk information och kartinformation och redogör för vilken typ av geografisk information som behövs i samhället och hur produktionen, administrationen och distributionen kan utvecklas och använd-

ningen förbättras. Redogörelsen innehåller också utvecklingsåtgärder för att säkerställa god kvalitet på den geografiska informationen och för att skapa ett branschöverskridande ekosystem för geografisk information.

Redogörelsen genomför regeringsprogrammets mål att utveckla användarorienterade, produktivitetshöjande och resultatgivande digitala offentliga tjänster som tillhandahålls på ett och samma ställe. Redogörelsen har samband med spetsprojektet Digitalisering av offentliga tjänster och delprojektet Den offentliga förvaltningens gemensamma plattform för geografisk information. Vidare medverkar redogörelsen till att genomföra regeringens spetsprojekt för en verksamhetsmiljö för digital affärsverksamhet.

Redogörelsen fokuserar på att förbättra offentlig geografisk information, offentliga geografiska tjänster och i synnerhet på att utveckla en gemensam plattform för geografisk information för säkerhetsmyndigheterna. Den avser att förplikta alla aktörer inom offentlig förvaltning att se till att den geografiska informationen är kompatibel och tillgänglig så att den så effektivt som möjligt kan utnyttjas av den offentliga förvaltningen och företagen. I användarbehörigheterna har man tagit hänsyn till informationssäkerhet, skydd för personuppgifter och den totala säkerheten i samhället.

Redogörelsen går också in på kompetensbehoven och kommande tekniktrender, som förändrar metoderna för att använda och samla in geografisk information. *Visionen är att Finland ska ha världens mest innovativa och säkra ekosystem för geografisk information.* Eftersom geografisk information kan användas inom ett så brett fält, berörs både företag och offentlig sektor och så gott som alla delområden i samhället av visionen.

Framtidsutskottet fokuserar här på
- hur geografisk information förändrar informationens karaktär
- den stora bilden av geografisk information i ett globalt perspektiv
- kontaktytor
- kompetens
- värderingar när geografisk information införs och utvecklas.

Geografisk information blir en allt större informationsfaktor. I sakkunnigyttrandena framhålls det att all information som är kopplad till position och läge är geografisk information. Detta understryks också i redogörelsen, men den bygger på direktivet Inspire som har en snävare syn på vad geografisk information är. Direktivet fokuserar främst på drag och resurser i fysisk miljö och ser vanligen informationen som nationella databaser ägda eller administrerade av det allmänna, där företagen får delta i vidareutvecklingen. Med en så snäv tolkning är det lätt hänt att allmänhetens och företagens viktiga roll för att producera geodata kommer i skymundan.

> *Framtidsutskottet understryker att en stor del av informationen i framtiden kommer att vara kopplad till positionsdata, när sensorer och system som automatiskt samlar in data om människor, apparater och miljö i allt större omfattning kopplas upp på webben. Detta även om geografiska information i dag fortfarande kan hanteras och utvecklas helt fristående.*

I utskottets teknikutredningar talas det rentav om en”geodataexplosion” i samband med framtidsutsikterna för informationsflöden, databaser och molntjänster som uppkommer ur olika källor och innehåller positionsdata. Genom att utvinna och kombinera kunskapsmassor bestående av geografiska data kan man observera samhällets aktörer och verksamheter med aldrig tidigare skådad exakthet, rentav i realtid.

Geografiska data handlar alltså inte om något minimalt specialområde, utan vi har att göra med en snabbt tilltagande trend och ett fenomen som skapar nya metoder för att producera och använda information; det kommer till nya producenter och användare. Det genererar samtidigt en uppsjö av nya möjligheter och hot för det civila samhället, näringslivet och den offentliga förvaltningen.

Stor bild globalt. Miljarder människor producerar och använder utan avbrott geografisk information globalt när de använder apparater och anlitar tjänster. Också de stora företagen inom plattformsekonomi och sociala medier (exempelvis GAFAA-företagen Google, Apple, Facebook, Amazon och Alibaba) producerar och använder geografisk information globalt. Informationen kan utöver positioneringsdimensionen också innehålla exempelvis funktioner som tillåter profilering och identifiering. Utifrån dem kan verksamheter skräddarsys och nya individuella tjänster tas fram när och var som helst.

Framtidsutskottet anser att politiken för geografisk information måste bedrivas i ett globalt perspektiv. Då handlar det inte längre bara om ansvarsfördelning och samarbete kring att driva och tillgängliggöra geodatabaser som ligger på det allmännas ansvar, utan vi har också att göra med synpunkter på hur den enskildes och företagens omvärld håller på att förändras i takt med att geografiska data samlas och utnyttjas i allt större omfattning.

Den nationella politiken för geografisk information måste läggas upp utifrån hur Finland positionerar sig och verkar i denna omvärld, som å ena sidan är global, men å andra sidan är uppsplittrad och självgående nerifrån upp på ett användarorienterat sätt.

Kontaktytor. Geografisk information har beröringspunkter med många olika tekniker, bland annat artificiell intelligens, virtuell verklighet, automatisering och robotisering, sakernas internet (IoT), Big Data och My Data, blockkedjeteknik, satellitteknik och även fotonik (exempelvis avbildning), automatisk ansiktsigenkänning, biosensorer och DNA-skanner.

Framtidsutskottet vill påminna om att allt detta och många andra tekniker inklusive standarder utvecklingsprocesser måste vägas in när plattformar och system för geografiska data utvecklas och verksamheten regleras.

I lagstiftningen finns det beröringspunkter med exempelvis transportbalken, dataskyddet, underrättelselagstiftningen, lagen om inhämtning av information och den informationspolitiska redogörelsen. Geografisk information spelar en stor roll också för att utveckla och verkställa miljölagstiftningen. Alla lagar och bestämmelser som ingår i det här omfattande fenomenet måste vara anpassade till den aktuella politiken.

En stor utmaning i kontaktytorna och beröringspunkterna är hur man kan garantera att informationen är riktig och integrerad när den produceras på så många olika ställen, av så många olika aktörer, på så många olika sätt och för så många syften.

En del av de sakkunniga påpekade att man redan nu håller på att ta fram plattformar för geografisk information avsedda för den offentliga förvaltningen, även om den anknytande lagstiftningen jämte spelregler, roller och ansvarsfrågor först nu är under beredning.

Kompetens. Vid utfrågningen av sakkunniga och i deras yttranden kom det fram att det finns stora och multisektoriella kompetensutmaningar visavi geografisk information och möjligheterna att dra nytta av den. Kompetensbehoven behandlas också i redogörelsen.

Framtidsutskottet påpekar att företagen och organisationerna behöver kvalificerad arbetskraft för att kunna gripa tag i nya möjligheter. Med avseende på digital utestängning behöver vi medborgarfärdigheter och kompetens för att kunna leva i den digitala omgivningen i informationssamhället. För att vi ska kunna identifiera säkerhetshot och bekämpa brott och upptäcka manipulation och informationspåverkan måste det finnas tillförlitlig information. Likaså måste människor kunna göra kritiska bedömningar av information både i arbetslivet och i privatlivet och producera och använda nya tjänster på ett ansvarsfullt och säkert sätt.

Visioner och värderingar. Visionen i redogörelsen är att Finland ska ha världens mest innovativa och säkra ekosystem för geografisk information.

Vad beträffar innovationer understryker framtidsutskottet att det behövs en bra modell för samarbete mellan den offentliga förvaltningen och näringslivet, men också för olika nivåer och aktörer inom förvaltningen, om visionen ska kunna omsättas i praktiken.

Beträffande säkerhet anser framtidsutskottet att geografisk information ökar säkerheten bland annat i trafiken och att den redan nu är ett viktigt instrument för räddnings- och säkerhetsmyndigheterna. Å andra sidan kan utvinning av geografisk information och kombination av olika databaser skapa nya säkerhetshot för den enskildes dataskydd eller exempelvis om svagheter och flaskhalsar i infrastrukturen uppdagas. Följaktligen måste vi enligt framtidsutskottet väga mycket noga mellan möjligheter och hot.

Framtidsutskottet föreslår att ett människoorienterat angreppssätt ska vara värdegrunden. Medborgarna måste ses som aktiva aktörer både i informationsproduktionen och i informationsanvändningen. Målet kan inte bara vara att införa ny teknik, utan allt måste utgå från människorna behov och från hur geografisk information kan serva dem på bästa sätt. Geografisk information och all annan ny teknik bör ses som ett verktyg för att lyfta fram de värderingar och mål som samhället ser som viktiga.

Betydelsen av en människoorienterad utveckling i informationssamhället kom fram vid utskottets utfrågning av sakkunniga som tog upp frågan om möjligheterna att övervaka de hot som följer med geografisk information och ny teknik. Exempelvis Kina har valt att övervaka sina medborgare, medan Europeiska unionen medvetet har gått in för att stärka ett öppet civilt samhälle.

Därmed styr olika värdegrund in oss på en framtid som inte är likadan trots att vi alla har samma teknik.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Framtidsutskottet föreslår

att jord- och skogsbruksutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 5.10.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Stefan Wallin sv
vice ordförande Merja Mäkisalo-Ropponen sd
medlem Anna Kontula vänst
medlem Aila Paloniemi cent
medlem Olli-Poika Parviainen gröna
medlem Arto Pirttilahti cent
medlem Tuomo Puumala cent
medlem Sari Tanus kd
medlem Ville Vähämäki saf
ersättare Kauko Juhantalo cent
ersättare Riitta Mäkinen sd
ersättare Saara-Sofia Sirén saml.

Sekreterare var

utskottsråd Olli Hietanen
utskottets ständiga rådgivare Maria Höyssä.